

ΜΑΞΙΜΟΣ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΣ
ΠΡΟΣ ΣΥΜΕΩΝΑ ΚΑΒΑΣΙΑΝ
(Ἐκ τῶν τοῦ Β. Α. Μυστακίδου)

Μεταξὺ τῶν καταλοίπων τοῦ ἀειμνήστου Β. Α. Μυστακίδου καὶ ἐν φακέλλῳ 88φ' εὑρίθαι ἐν ἀντιγράφῳ ἐπιστολῇ τοῦ πολλοῦ Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἀπευθυνομένη πρὸς Συμεῶνα σοφώτατον ἱεροδιάκονον. Προκειμένου νὰ ἐκδοθῇ καὶ διὰ τοῦ παρόντος τόμου ὕλη τις ἐκ τῆς καταλειφθείσης ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἐρευνητοῦ, ἐπροτιμήσαμεν νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολὴν, τὸ μὲν ὡς μὴ περιλαμβανομένην εἰς τοὺς πολλοὺς τῶν κωδίκων δι' ὧν παραδίδεται ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μαργουνίου², τὸ δὲ διὰ νὰ ταυτίσωμεν τὸν ἀποδέκτην αὐτῆς πρὸς τὸν μαθηματικὸν καὶ διδάσκαλον τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς Συμεῶνα τὸν Καβάσιαν, ἱερωμένον ἀκμάσαντα κατὰ τὸ β' ἡμῖσιν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος³. Εὐκαιρίας δὲ δοθείσης συγκεντρῶνομεν, ἐλέγχομεν καὶ πλουτίζομεν τὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου γραφέντα μέχρι σήμερον.

Ἐπισημαστέον ὅτι ὁ Συμεὼν Καβάσιαν ἦτο Ἄκαρνάν γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἰδίας του ἀλληλογραφίας, ἥτοι τῶν παρὰ τῇ Turcograecia τοῦ ἐν Τυβίγγῃ ἑλληνιστοῦ Martinus Crusius (1584) ἐπιστολῶν αὐτοῦ, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων ὑπογράφεται σὺν τῇ προσθήκῃ «ἐκ πόλεως Ἀκαρνανίας τῆς Ἑλλάδος»⁴.

Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Συμεῶνος δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστόν, δὲν ἀπέχει ὅμως πολὺ τοῦ 1546, ἀφοῦ ὁ Svarzius, περὶ οὗ κατωτέρω, ἐπληροφόρει τῷ 1576 τὸν Κρούσιον «*amplius XXX annos natum esse*»⁵.

¹ Πρβλ. Κ. Δυοβουνιώτην ἐν ΕΕΒΣ, τόμῳ ΙΕ', 1939, σ. 373.

² Περὶ ἧς ἐσχάτως: Charles Astruc, Maxime Margounios et les Recueils Parisiens de sa correspondance (Mss du Supplément grec 621, 1310 et 1334), «Κρητικὰ Χρονικά», 3, 1949, σσ. 211 - 261 (σσ. 255 - 259 αἱ ἀπαρχαὶ τῶν ἐπιστολῶν ἀλφαβητικῶς). Δὲν εἶναι ἐνταῦθα ὁ ἀρμόδιος πρὸς καταχώρισιν τόπος ἐλέγχου τῶν δημοσιευθεισῶν μέχρι σήμερον ἐπιστολῶν τοῦ Μαργουνίου.

³ Περὶ οὗ ἔγραψαν Γεώργιος Ι. Ζαβίρας, Νέα Ἑλλάς, Ἀθήνησι 1872 σσ. 124 - 126. Κ. Ν. Σάθας, ΝΦ. ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 200. Μαυροῦλ Ι. Γεδεών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1883, σσ. 64 - 69. Ὁ αὐτός: Λόγιοι καὶ Βιβλιοθηκαὶ τῆς ἐν Ἀθῶν Μονῆς τῶν Ἰβήρων, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Δ', 1884, σσ. 478 - 82, 508 - 12 καὶ 523 - 27, ἰδίᾳ σσ. 479 - 80.

⁴ Turcograecia, σ. 462.

⁵ Turcograecia, σ. 500.

Ποῦ ἔμαθε τὰ γράμματα ὁ Καβάσιλας ἄγνωστον ὁδὸν γνωρίζομεν πῶς εὐρέθη εἰς Κωνσταντινούπολιν (πιθανῶς ἀκολουθῶν ἀρχιερέα τινά). Πάντως ἐκεῖ διέμενε πρὸ τῆς εἰς Ἰταλίαν πρώτης μεταβάσεώς του (1575), τὸ μὲν διότι, θέλοντες νὰ πληροφορηθοῦν περὶ αὐτοῦ οἱ ἐν Ἰταλίᾳ Γερμανοὶ φίλοι τοῦ Κρουσίου, γράφουν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμοεθῆ των Στέφανον Γεολάχιον, ὁ ὁποῖος ἤδη πρὸ τῆς εἰς Ἰταλίαν πορείας αὐτοῦ φαίνεται γνωρίζων τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ διότι ἔχομεν καὶ τὴν ἐπομένην εἰδήσιν: «Τῇ 18 Αὐγούστου 1575 ἐστάλησαν ἐκ Τυβίγγης πέντε ἀντίτυπα τῆς [Αὐγουσταίας] ὁμολογίας, τὰ ὅποια [ἐν Κωνσταντινουπόλει] ὁ Γεολάχιος διένειμεν εἰς Θεοδόσιον τὸν Ζυγομαλᾶν, Μητροφάνην Βεροίας, Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον, Συμεῶνα τὸν Καβάσιλαν καὶ Μιχαὴλ τὸν Καντακουζηνόν¹. Ὁ τελευταῖος μετήνεγκεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν ἰδίωμα»². Ἐπομένως πρὸ τῆς τοιαύτης ἡμερομηνίας ὁ Συμεὼν δὲν εἶχεν εἰσέτι μετεβῆ εἰς Ἰταλίαν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος σημειοῦται ἐν καταλόγῳ λογίων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν καταχωριζομένων ἐν τῇ «Turcograecia» τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου: «Ταῦθ' οὕτω Συμεὼν (Cabasilas), χάριν κυρίου Στεφάνου τοῦ Γερμανοῦ, ἐν Βυζαντίῳ γέγραφε: ἀφοσ' σκυροφοριῶνος κς' ἡμέρα Κυριακῆ»³ (27 Ἰουνίου 1576). Ἐπομένως τὸν χειμῶνα 1575-1576 διῆλθεν ὁ Συμεὼν εἰς τὸ Πατάβιον. Ἐκεῖ βεβαίως ἔφθασε δι' Ἐνετίας, εἰς τὰς δύο δὲ γεμούσας Ἑλλήνων, καὶ ἄλλων καὶ λογίων, πόλεις ἐσχετίσθη μὲ τὸν ἐφημέριον ἀκόμη τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἐνετίας Γαβριὴλ Σεβῆρον, καθὼς καὶ μὲ τὸν ἐν Παταβίῳ διαμένοντα Μαργούνιον, τὸν κατόπιν ἐπίσκοπον Κυθήρων Μάξιμον. Ὅτι ὁμοῦς ἐμαθήτευσεν παρὰ τῷ Μαργουνίῳ⁴ εἶναι πλάνη⁵.

Αἱ σχέσεις του πρὸς Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον πιστοῦνται ἀπὸ τρεῖς ἐπιστολάς τοῦ Καβάσιλα ἀπευθυνθείσας ἐκ Παταβίου πρὸς τὸν μητροπολίτην Φιλαδελφείας⁶ εἶναι δ' αὐταί :

¹ Τοῦτον λέγει ὁ Κ. Ν. Σάθας, ΝΦ, σ. 153 ἀπαχχονισθέντα τῷ 1574 διαταγῇ τοῦ Σουλτάν Ἀμουράτ! Περὶ τοῦ προσώπου τούτου ὄρα Ε. Legrand, BH de XVII s. I, 1894, σσ. 443-445 (ὅπου καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφιέρωσις τοῦ «Φυσιολόγου» ὑπὸ Δαμασκηνοῦ Στουδίτου).

² Κ. Ν. Σάθας, Βιογραφικὸν Σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' (1572-1594), Ἐν Ἀθήναις, 1870, σ. κη', σημ. 2, ἀντλῶν ἀπὸ τοῦ Crusii, Annales Suevici (ἐν Φραγκοῦρτη 1595-1596) σ. 755 καὶ Turcograecia (ἐν Βασιλείᾳ, 1584) σ. 496.

³ Turcograecia, σ. 507.

⁴ Μ. Ἰ. Γεδεών, Χρονικά τῆς Πτοχ. Ἀκαδημ., σ. 64.

⁵ Προκύψασα ἐκ τῆς ἐν τῇ περαιτέρῳ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευομένης ἐπιστολῆς τοῦ Συμεῶνος πρὸς τὸν Μαργούνιον, ὅπου ἡ φράσις «ἔξ οὗ τὰ κατὰ τῆς πάντων μητροδσοφίας κατὰ τὸ Πατάβιον ἡρσάμην». Ἄλλ' ὁ Μάξιμος ἐσπούδαζε, δὲν ἐδίδασκεν ἐν Padova ἄπλῶς ἢ συναναστροφή του ἐσόφιζε τὸν πλησιάζοντα αὐτόν.

⁶ Ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ τομιδίῳ: Gabrielis Severi et aliorum

α') *Κυρίῳ Γαβριήλῳ*. Ἔρχεται : θανατάζειν μου διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἔοικας... Λήγει : Σκιροφοριῶνος ἡ' ἱσταμένου ἀπὸ Παταβίου σὸς δούλου Συμεῶν (λόγος γίνεται περὶ ἀντιγραφῆς χειρογράφου)¹.

β') *Κυρίῳ Γαβριήλῳ Συμεῶν εἰς πράττειν*. Ἔρχεται : Ἐγὼ μὲν καὶ νῦν ἀκριβῶς εἰδὼς εἶμι ὅτι κατὰ τὸ ἀριστοφάνειον ἐκεῖνο λόγιον... Λήγει : πρὸς τοῦτοις καὶ ταυταὶ τὰς ἐπιστολάς τῷ Ἀκαρνάνι ἐκείνῳ, ὡς προείπομεν παρῆξείας, ὃν ἱκετεύω τὴν ταχίστην ταύτας ἀποστείλασθαι· ἔρρωσο γαμηλιῶνος ἕκτη ἐπὶ δέκα ἱσταμένου ἐκ Παταβίου².

γ') Ἔρχεται : Οὐ μετροῖως ἤσθην, πανιερώτατε δέσποτα, τὴν σὴν ἐνετίαζε ποθεινοτάτην ἡμῖν τε ἀκηκῶς ἄφιξιν. Λήγει : Ἐρρωμένος μοι καὶ εὐαγῶς διαβιώης, ἡμέτερε κύριε, ἐκ Παταβίου, τοῦ ἀφ' ἡβ' ἔτους σκιροφοριῶνος ς' ἱσταμένου³.

Ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, αἱ σχέσεις αὗται ἀνάγονται εἰς τὴν δευτέραν μετάβασιν τοῦ Συμεῶνος εἰς Ἴταλίαν.

Αἱ πλείονες περὶ Καβάσιλα πληροφορίες προέρχονται ἀπὸ τοὺς Scheurlin καὶ Svarzium φίλους τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τοῦτον ἑλληνιστὴν τῆς Τυβίγγης. Τὸν Καβάσιλαν, πτωχὸν ἀλλὰ σοφὸν Ἕλληνα, ἐγνώρισαν τῷ 1576 εἰς Ραδονα οἱ δύο οὗτοι Γερμανοὶ γνωστοὶ τοῦ Κρουσίου, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐπληροφόρησαν αὐτὸν περὶ τοῦ ἱεροδιακόνου Συμεῶνος· ὁ πτωχὸς Ἕλληνας ἐγνώριζε καλῶς τὴν τότε ἐνεστῶσαν τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος κατάστασιν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰς περὶ τῆς περιφήμου χώρας, τῆς νεωτέρας γλώσσης καὶ τῶν μνημείων ζητηθείσας πληροφορίες, πράγμα ὅπερ ὁμοίως ἐπραξεν ὁ Μαρζούσιος, διαμένων μέχρι τέλους τοῦ 1577 ὁμοίως εἰς Πατάβιον. Ἦθελε δ' ὁ Συμεῶν νὰ πορευθῆ πρὸς Γερμανίαν, ἐὰν εὔρισκεν ἐκεῖ προστάτην τινά, ὁ ὁποῖος νὰ τοῦ παράσχη τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα⁴. Μὴ εὐρῶν ὁμοῦς ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ θὰ ἐλησμονεῖτο, ἂν δὲν ἐτήρει ἐπαφὴν μὲ τὸν Ἰωάννην Svarzium (Niger ἢ Μέλας λέγεται μεταφραζόμενος ὑπὸ τοῦ Κρουσίου) ἀπὸ τὸν ὁποῖον διὰ δύο ἐπιστολῶν ἐζητεῖ τὸ μὲν λύσιν φυσικοῦ τινος ζητήματος περὶ τοῦ ἀλμυροῦ τῶν θαλασσιῶν καὶ γλυκέος τῶν λιμνῶν ὕδατος καὶ ἐντύπους ἐκδόσεις τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Εὐκλείδου⁵.

Græcorum recentiorum Epistolæ. Ioannes Lamius collegit, illustravit, edidit, Florentiæ, 1754, 16°, σ. 137.

¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 27.

² Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 50.

³ Ἐνθ' ἄνωτ. σσ. 50 - 51.

⁴ Ὁ Κρούσιος ἦτο ἔτοιμος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ ἐπὶ ἑξάμηνον ἢ καὶ πλέον ἔτι φιλοξενίαν ἵνα παράσχη, ἐὰν εἶχε τὰ πρὸς τοῦτο μέσα, μὴ ἀποκρύπτων ὅτι καὶ πρὸς τὸ συμφέρον του τοῦτο θὰ ἔπραττε «ἐπὶ τῷ μαθεῖν ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ συνουσίας τὴν σήμερον μειζοθάβραρον γραικὴν γλώσσαν». Μυστακίδης, ΕΕΒΣ Ε', 1928, σ. 137.

⁵ Turcogræcia, σ. 500.

Ὁ Μέλας οὗτος, ἱατρὸς σπουδάσας εἰς Πατάβιον, ἐπέδειξε τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὸν Κρούσιον, ὁ ὁποῖος συνέπεσε νὰ γράψῃ ἐπιθалаμίον ᾧδὴν ἐπὶ τοῖς γάμοις τούτου τοῦ ἀσκληπιάδου ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ. Μαθὼν δὲ τὴν ἱκανότητα τοῦ Συμεῶνος περὶ τὴν χρῆσιν τῆς νεοελληνικῆς, ἀπέστειλλεν εἰς αὐτὸν (27 Μαΐου 1577) τὴν τε ἐπιθалаμίον καὶ ἐτέραν ᾧδὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα Βιρτεμπεργίας, καὶ ἐκείνον νυμφευθέντα, καὶ ψαλμὸν τινα διὰ νὰ μεταφέρῃ ταῦτα πάντα εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ἐξήτησε δὲ συγχρόνως καὶ περὶ Ἐθνηστικῆς πληροφορίας καὶ ἀπέστειλε καὶ νόμισμα χάριν τοῦ πτωχοῦ Καβάσιλα¹. Οὗτος μετέφρασε τὰ ποιήματα, ἅτινα εὐρίσκομεν τυπωθέντα ἐν τῇ Turcogræcia τοῦ Κρουσίου², ἀπήντησε δὲ εἰς τὸν Κρούσιον³ καὶ προσαπέστειλε καὶ τὰς περὶ Ἐθνηστικῆς πληροφορίας ἃς ἐκεῖνος ἐξήτει⁴. Ἦλθε δὲ πρὸς τοῦτο εἰς σχέσιν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησιαστικὸν ἄνδρα, διαμαρτυρούμενον, τὸν Στέφανον Γεωλάχιον, πρὸς ὃν ὑπάρχει ἐν τῇ αὐτῇ Turcogræcia ἐπιστόλιον τοῦ Καβάσιλα (1581)⁵. Διὰ τοῦ Gerlach τούτου δ' ἀπέστειλε καὶ πρὸς τὸν Κρούσιον τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ (9 Μαρτίου 1581) ὁμοίως σύν-

¹ Turcogræcia, σσ. 456 - 457. *Τῷ σοφωτάτῳ καὶ αἰδεσίμῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Συμεῶνι, Θεοῦ διακόφῳ, διάγοντι ἐν τῇ Κωνσταντινίου μεγαλοπόλει εὐ πράττειν* ἄρχεται: Πέρονσι τοῦ φιλιτάου ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Μέλαρος ἐξ Ἰταλίας ἐπανελθόντος...

² Turcogræcia, σσ. 400 - 403. *Carminum aliquot Græcorum Martini Crusii, per Simeonem Cabasilam, hierodiaconum vulgari Græcorum lingua Constanti-nopoli expositio*. Περιλαμβάνει: α') *Κυρίῳ Ἰωάννῃ Μέλαρι ἱατρῷ γάμοις ἐν Στουκκαρδίᾳ ἐπ' ἀπριλίῳ μηνὸς* εὐτυχῶς τελοῦντι, *Μαρτίνος Κρουσίου*. β') *Τῷ ἐπιφανοτάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ πρίγκιπι δονκὶ βιρτεμπεργίας*... θεῷ γάμοις μετὰ τῆς ἐπιφανοστάτης... *Δωροθέας ἐν Στουκκαρδίᾳ* τελοῦντι. γ') *Ψαλμὸς ῥακῆ* (ἢ μετάφρασις ἄρχεται: *Πολλὰ καλότυχος εἶναι ἀνδρας...*).

³ Turcogræcia, σσ. 460 - 461: *Τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ Συμεῶν εὐ πράττειν*. ἄρχεται: *Ἐναγχος τὰ τῆς σῆς λογιότητος γράμματα*... Λήγει... *Ἀπὸ πατριαρχεῖον ἐλαφβολιῶνος ζ' ἐπὶ δεκά*. (1577).

⁴ Turcogræcia, σσ. 461 - 462: *Κυρίῳ Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ*. ἄρχεται: *Πάλαι μὲν τὸ τῶν Ἐθνηστικῶν ἔστιν*... Λήγει... *Συμεῶν Καβάσιλας ἐκ πόλεως Ἀκαρνανίας τῆς Ἑλλάδος* (1577) ἀνετυπώθη πολλάκις: Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κρουσίου «Πολίτευμα Οὐδρανιον, ἦτοι Κατηχητικαὶ Ὀμιλῖαι, Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου ἐκδότος... ἐν Τυβίγγῃ 1578, ὅπου ἐν τέλει: *De Urbe Athenarum qualis ea hodie sit, et monte Helicone*, σσ. 205 - 206. Τοῦ βιβλίου τούτου ὑπάρχει ἐπισημημένη ἐκδοσις τοῦ 1588, περὶ ὧν ἀμφοτέρων ὁ Β. Α. Μυστακίδης ἐν *Revue des Études Grecques* XI, 1898, σσ. 291, 302, καὶ Μ. Παργαλίκας, ΕΦΣΚ, Πεντηκονταετηρίδες, 1913 - 1921, σ. 284, σμ. 2. Ὁμοίως: *Davidis Chytræi, Oratio de Statu Ecclesiarum hoc tempore in Græcia*... *Witebergæ*, 1582 (πρβλ. *Le grand*, BH de XV et XVI s. IV, 1906, σσ. 243 - 244). Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου, *Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων Α'*, 1891, σσ. 70 - 71 (σσ. 68 - 70 ἢ τοῦ Κρουσίου πρὸς Καβάσιλαν καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Συμεῶνος πρὸς τὸν Κρούσιον).

⁵ Turcogræcia, σ. 103.

τομον ἐπιστολήν¹, ὅπου καὶ ταῦτα «*Καίπερ ἀργαλέον σοι δοκῶ τοσοῦτον χρόνον μὴ γεγραφῶς εἰς τὴν σὴν ὀξυτάτην ἀγχίνοιαν, ἀλλὰ τὸ πᾶν οὐκ ἐμόν: τοῖς συμβάσι καὶ πολυτρόπως ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἀτυχήμασι φιλεῖ γοῦν τὰ τῶν Γραικῶν τὰ τοιαῦτα πρὸς τὸ χεῖρον καθείργοντα τῇ κοινῇ φεῦ τῶν Γραικῶν δυστυχία τοῦ γένους καθορμώμενα. Τούτων οὖν ἕνεκα τῶν ἐπελθόντων μὴ γεγραφῶτι, σύγγνωθι πάντα, ἀνδρῶν ἄριστε Κρούσιε, Συμεῶνι τῷ σῶ. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως τῇ δὲ σῇ λογιότητι μελήσει: εἰ ὄῃον, ὡς ὑμᾶς με ἀφίξασθαι καὶ σὺν ὑμῖν μένειν*». Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου φαίνεται ὅτι ὁ Συμεὼν ἐκαλλιέργει πάντοτε τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβάσεως εἰς Γερμανίαν, βεβαίως χάριν εὐρύσσεως τῶν σπουδῶν του, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὰ μέσα. Πρὸς τοῦτο ἄλλως τε ἐκαλλιέργει καὶ ἄλλας σχέσεις. Οὕτως ὁ D. Solomon Schweigger Sultzensis ἔλαβε τῷ 1581 ἐπιστολήν τοῦ Συμεῶνος πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Σίλβεστρον συστατικήν. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης μανθάνομεν ὅτι καὶ ἄλλας εἶχε πρότερον πρὸς τὸν ἐν λόγῳ πατριάρχην γράψει ὁ Καβάσιλας Ἐνετήθην καὶ Κρήτηθην, πιστοῦμεν δηλονότι καὶ τέως ἄγνωστον ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς Χάνδακα (πιθανῶς κατὰ τὴν ἐπιστολήν ἐξ Ἐνετίας)². Ἐκ τῆς ὡς ἄνω πρὸς τὸν Σολομῶντα τοῦτον ἐπιστολῆς καὶ αὐτῆς προμνημονευθείσης πρὸς τὸν Στέφανον Γκέραχ (9 Μαρτίου 1881) πιστοῦμεν τὴν μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης, τουλάχιστον, παραμονὴν τοῦ Καβάσιλα ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Αἱ μετὰ ταῦτα τύχαι τοῦ Συμεῶνος Καβάσιλα εἶναι ποικίλαι. Εὐρέθη τῷ 1582 πάλιν εἰς Πατάβιον, ὁπόθεν, ὡς εἶδομεν, ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν Γαβριὴλ Σεβῆρον. Καὶ ἔχει μὲν ἀμφισβητηθῆ τὸ ἔτος τῆς τρίτης ἐπιστολῆς³, ἀλλ' ἔφ' ὅσον ὁ Σεβῆρος προσαγορεύεται μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ἡ ἐπιστολὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη γραφῆ πρὸ τῆς 18 Ἰουλίου 1578, ἡμέρας τῆς χειροτονίας τοῦ Σεβῆρου⁴. Οὐδὲ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς ἄλλον Συμεῶνα ὀφείλεται ἡ ἐν λόγῳ ἀλληλογραφία, ἀφοῦ ἐκεῖ λόγος γίνεται περὶ ἀποστολῆς ἀλληλογραφίας εἰς Ἀκαρνανίαν! Οὐδὲ παρέμεινεν ὁ Καβάσιλας οὗτος εἰς Ἰταλίαν πέραν τοῦ 1576, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Κρουσίου ἀλληλογραφίας του καὶ τῶν ἐν τῇ Τυρκογρᾶκίᾳ περὶ αὐτοῦ εἰδήσεων.

Εἰς τὸν Συμεῶνα δέον νὰ προσγραφῆ καὶ ἐπιστολὴ ἧς ὁ τίτλος «τῷ

¹ Αὐτόθι. Καὶ ἄλλην ἐπιστολήν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Κρούσιον «*πόθεν τῆς ἀστρολογίας ad hoc interrogatus Simeoni, 28 Jun. (15)78 his verbis respondi...*» *Turco-græcia*, σ. 504.

² Ἡ ἐπιστολὴ ἐκ βιβλίου τοῦ 1582 ἀνετυπώθη ὑπὸ E. Legrand, BH de XV et XVI s. IV, 1906, σσ. 243 - 244. ἄρχεται: *Τῷ μακαριωτάτῳ πάπῃ καὶ πατριάρχη Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἢ Μισύριον. Ὑπογραφή: Συμεῶν διάκονος 1581.*

³ Γε δ ε ὦ ν, Χρονικά τῆς Πτοχ. Ἀκαδημίας, σ. 64.

⁴ Πρβλ. Κ. Ν. Σάθ α, ΝΦ, σ. 218. Ἴω. Βελοῦδου, Ἑλλήνων Ὁρθόδοξων ἀποικία ἐν Βενετία, 1893 σ. 69 καὶ αὐτόθι σημ. Κ. Μέρτζιος, Θωμᾶς Φλαγγίνης, ἐν Ἀθ. 1939, σ. 169 σημ. 2.

σοφωτάτῳ καὶ ἀγίῳ πρωτονοταρίῳ Συμεῶν εὖ πράττειν, κυρίῳ Θεοδοσίῳ», ἀναγνώστεος ὀρθότερον «τῷ σοφωτάτῳ καὶ ἀγίῳ πρωτονοταρίῳ κυρίῳ Θεοδοσίῳ [Ζυγομαλά], Συμεῶν εὖ πράττειν». Ἄρχεται : «Τετράδα τοῦ Βυζαντινοῦ ἐκπεύσαντες καὶ ἐν μὲν Ἡρακλείᾳ διημερεύσαντες μίαν, ἐν δὲ Λήμνῳ τρεῖς, κατευθῦ εἰς τὸ ἀγιόνυμον τῶν ὁρέων εἰσῆλθομεν, ὥστε διὰ τετάρων ἐτελειουργήθη τὰ ἡμέτερα...» Λήγει : «Εἴπερ ἔλθοι ποθὲν γράμμα ἐξ ἐμοῦ φίλου ἡμέτερον, ἀντιβόλω πέμψον μοι»¹. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται ἐπίσκεψις τοῦ Καβάσιλα εἰς Ἅγιον Ὅρος, ἄγνωστον ἂν ἢ περὶ ἧς περαιτέρω.

Ἄλλην εἶδῃσιν περὶ τοῦ Καβάσιλα ἔχομεν ἕξ ἐπιστολῆς Θεοδοσίου Ζυγομαλά πρὸς Μαρτίνον Κρούσιον ἀπὸ 1 Μαρτίου 1585 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ἣ λόγος περὶ ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου Β' εἰς διαδοχὴν τοῦ Παχωμίου Β', καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ συγκληθείσης συνόδου «*Ἐν τῇ νῦν συνόδῳ διὰ τὴν πατριάρχου κατάστασιν, συνῆλθον μὲν καὶ ἄλλοι μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι, ἡγούμενοί τε καὶ ἱερομόναχοι, πρωτοσύγκελλοι, σύγκελλοι καὶ ἄλλοι τοῦ κλήρου, ἀπὸ δύσεως πάσης, ἀνατολῆς, Πόντου, Εὐξεινου, Ἑλλησπόντου, Αἰγαίου. Ἐφθασε δὲ καί... ὁ κύριος Συμεῶν, ὁ Ἀθηνῶν Νικάνωρ καὶ ἄλλοι, οἱ καὶ εὐχονται σοι παρὰ θεοῦ τὰ ἀγαθὰ καὶ προσαγορεύουσι καὶ σέ τε καὶ κύριον Στέφανον [Gerlach] καὶ Σολομώντα [Schweigger]...*»². Ὁ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ Συμεῶν ἀσφαλῶς εἶναι ὁ Καβάσιλας, διότι μόνον οὗτος ἠδύνατο νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς τοὺς δύο προσαγορευομένους Γερμανούς.

Τῷ αὐτῷ ἔτει, 21 Μαΐου 1585, ὁ Μαρτίνος Κρούσιος ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς Θεοδοσίον Ζυγομαλᾶν ἐρωτᾷ «ποῖον τὸ τοῦ Κν Συμεῶνος φροντιστήριον» (Symeonis Schola)³.

Τῇ 10 Ἰουλίου 1588 ὁ Καβάσιλας εὐρίσκεται εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ ἐν τῇ μονῇ Ἰβήρων, ὁπόθεν γράφει, πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην Ἰέρακα⁴, καὶ πρὸς τοὺς αὐταδέλφους ρήτορα Ἀδριανὸν καὶ πρωτοκανόναρχον Ἀλέξανδρον. Αἱ ἐπιστολαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς :

α') *Τῷ σοφωτάτῳ ἀγίῳ μεγάλῳ Λογοθέτῃ κυρίῳ Ἰέρακι, Συμεῶν εὖ πράττειν. Ἄρχεται : [Ἠρὸς] τοὺς σοφία δεινούς, καὶ περὶ τοὺς λόγους αὐτῆς*

¹ Lamius, "Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 160.

² B. A. Mystakidès, Notes sur Martin Crusius RÈG XI, 1898, σσ. 279-306, ἐν σ. 293.

³ B. A. Μυστακίδης, Παχυμέρης Γεώργιος καὶ Δικαιοφύλαξ καὶ Μ. Κρούσιος, ἐν «Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου Ἐναίσμα», Ἀθῆναι 1931, σσ. 214-232, ἐν σ. 230.

⁴ Γεδεών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σ. 65 σημ. 3. Τοῦ αὐτοῦ, «Ἐκκλ. Ἀληθ.» Δ', 1884, σ. 479α. Τὰς ἐκεῖ ἀναφερομένας τρεῖς ἀνεκδότους ἐπιστολάς τοῦ Καβάσιλα ἅς περιεῖχεν μικρὸν χειρόγραφον ὅπερ ὁ αἰὶν. Γεδεών εἶδεν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου, ἐξέδωκεν ὁ Γεδεών ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείας» Δ', 1884 σσ. 479-480.

διατρίβοντας... Λήγει: "Ερρωσο μετὰ πάντων τῶν σῶν. Ἰουλίου ι' (1588).
 Ἐκ τῆς τῶν Ἰβήρων Μονῆς πάντας τοὺς φίλους ἀσπάζομαι...¹.

β') Τοῖν λογιατάτοιν ἀδελφοῖν τῷ τε ῥήτορι κῆρ Ἀδριανῷ καὶ τῷ
 πρωτοκανονάρχῳ κῆρ Ἀλεξάνδρῳ, Συμεῶν εὖ πράττειν. Ἡ πρώτη ἄρχεται:
 Εἰ μὲν διχῶς ἦτε τὴν γνώμην, δισσωῶς ἂν κἀγὼ πρὸς ὑμᾶς ἐγεγράφειν.
 Λήγει: "Ερρωσθε' ἐκ τῆς τῶν Ἰβήρων Μονῆς· Ιουλίου ιε' (1588)².

γ') Ἀρχεται: Τὴν τῶν ὀφθαλμικῶν ὑελίων δυάδα διπλῆν, φίλω καὶ
 τέκνω καὶ κατὰ θεὸν ἡμετέρῳ. Λήγει: "Ερρωσθε ἐξ Ἀθῶνος· μουνηχιῶ-
 νος ἡ ἴσταμένον. Οἱ τῶν φιλοῦντων με πάντες ἐμοὶ προσειρηθῶσαν.
 ἀρπη' [1588]³.

Ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ὁ Συμεὼν φαίνεται ἐνθουσιασμένος ἀπὸ
 τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, καὶ δὴ τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων, διαμονὴν του, τὴν ὁποίαν
 περιγράφει μὲ ζωηρότατα χρώματα. Δεικνύει δὲ καὶ σπάνιον σατιρικὸν
 τάλαντον, διακωμῳδῶν ἐν τῇ τρίτῃ ἐπιστολῇ δύο μοναχοὺς τῆς μονῆς Λιον-
 σίου. Ἴδου αἱ ἐξ αὐτῶν σημαντικώτεραι περικοπαί: «σπουδάζομεν, ὡς ἐφι-
 λοῦμεν ἀεὶ, καὶ ἂ καὶ μεθ' ὧν. ἐσθίομεν καὶ πίνομεν κρείττω νῦν αὐτόθι,
 πολλῶ τῷ μέτρῳ, κατὰ τὸ ποιόν, καὶ ταῦτα δαπάνης καὶ ἀργυρίου χωρὶς καὶ
 φροντίδων»⁴. «Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὕμνος ἐν ἐκκλησίᾳ μετὰ πάντων τῶν ἀδελ-
 φῶν ἀκατάπαντος· τοῖς δυναμένοις βιβλία διάφορα, καὶ Θεοφάνους καὶ
 Παχωμίου καὶ Μαθουσάλα, πάντες σοφοί. Τῶν τ' ἐκτὸς καὶ ἐντὸς πάλαι
 σοφῶν τῆς Μονῆς πάνν πολλά. Ἐχω δ' ἀνὰ χεῖρας τανῦν, ἵνα τὴν ἀλήθειαν
 εἶπω, Γαληνοῦ μὲν ἀνατομικά, Ἀριστοτέλους δὲ μετεωρολογικά, κἀκ τῶν
 ἐκκλησιαστικῶν ἔστιν ὅτε· δι' ὧν ἡ ψυχὴ, οἷά περ ἐν ἄλλοις τὸ σῶμα, θάλλει,
 ἀδξίνει, τέρπεται»⁵.

Τῷ 1591 ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν Μάξιμον Μαργούνιον, ἐκδόντα κατὰ τὸ
 ἔτος ἐκεῖνο τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, γράφει δὲ καὶ τὸ
 ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα διὰ τὸν Γεώργιον Παγᾶν. Ἐκτοτε δὲν ὑπάρχει περὶ
 αὐτοῦ εἴδησις εἰμὴ ἢ κατὰ τὸ 1605 ἐπιστολῇ Φραγκίσκου τοῦ Κόκκου⁶,

¹ Ἐκκλ. Ἀλήθεια Δ', 1888, σ. 479.

² Αὐτόθι σσ. 479-80.

³ Αὐτόθι σ. 480.

⁴ Αὐτόθι σ. 479β.

⁵ Αὐτόθι σ. 479α.

⁶ Περί τοῦ ἀνδρὸς πρβλ. Κ. Ν. Σάφαι, ΝΦ σ. 295. Περί Φραγκίσκου τοῦ Κόκκου ἐπιστολῇ ὑπὸ Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ἱατροῦ, Ἀθή-
 νησι 1863. Χρυσοστόμου Η. Τσίτερ, Τρεῖς μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους
 Ἀθανάσιος Γόρδιος, Χρῦσανθος Αἰτωλός, Φραγκίσκος Κόκκος, ἐν Ἀθήναις 1934,
 ἰδία σσ. 36-76. Ἡδὴ παλαιότερον ὁ Παριζιάκας παρετήρησεν ὅτι ὁ Κόκκος δὲν
 ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Καβάσιλα. Τοιοῦτόν τι τοὐλάχιστον δὲν ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐν λόγῳ
 ἐπιστολῆς, ἐκ τῆς ὁποίας πληροφοροῦμεθα ὅτι μετέδωκε γραμμάτων, ὃ ἐστὶ ἀλληλο-
 γραφίας ὁ Συμεὼν εἰς τὸν Φραγκίσκου!

ἀπευθυνομένη «τῷ δσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἱεροδιακόνῳ κυρίῳ Συμεῶνι». Ἄρχεται: Ἰδοὺ τὰ γράμματα ἀηγόρευται...¹ Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρει τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Συμεῶνος, ἐγεννήθη ζήτημα τοῦ ἂν ὁ γράψας εἶναι αὐτὸς ὁ Καβάσιλας. Ὁ *Μανουὴλ Γεδεῶν* ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ ταυτισμοῦ², πρᾶγμα ὅπερ μετὰ πείσματος ἀπέρριψεν ὁ *Ματθαῖος Παρανίκας*³ ἐν συζητήσει περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς λήγοντος τοῦ 15^τ αἰῶνος, ὅπου δικαίως ἐλέγχονται πολλὰ. Ὁ Παρανίκας εἰς τὴν ἀπόρριψιν προῆλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Συμεὼν πρὸς ὃν ὁ Φρ. Κόκκος ἀλληλογραφεῖ διέμενεν ἐν Ἀθήναις, ἐνῶ περὶ τοῦ Καβάσιλα γνωρίζομεν ἐκ τῆς Τουρκογραφικῆς ὅπου ὁ Crusius γράφει πρὸς τὸν Γεραλάχιον «nunc Constantinopolim pueros rudimenta Græcæ linguæ docet...»⁴, ὅτι ἐδίδασκεν ἐν τῇ βασιλευσίᾳ. Ἄλλ' ἤδη παρατηρήσαμεν ὅτι ὁ Συμεὼν εἰς τὴν δευτέραν πρὸς Κρούσιον ἐπιστολὴν του ὑπογράφεται καὶ Καβάσιλας καὶ Ἀκαρνάν, δίδει δὲ πληροφορίας περὶ Ἀθηναίων. Ὡστε δύο Συμεῶνες δὲν ὑπάρχουν. Ὁμοίως τὰ γραφέντα περὶ Συμεῶνος ὡς διδασκάλου εἶναι ἐξηρητημένα ἐκ προθέσεων ἀσχέτων πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἄλλου μὲν μελετητοῦ θέλοντος νὰ αὐξήσῃ τὴν δόξαν τῆς «Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας», ἑτέρου δὲ νὰ παραστήσῃ τοῦ καιροῦ ἐκείνου τοὺς ἐν τῇ βασιλευσίᾳ διδασκάλους ὡς διδάσκοντας εἰς τὰ κελλῖα των ἢ εἰς καλύβας (ὡς ἐὰν ἀπὸ τοῦ κτηρίου τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐξήρητο ἢ ἀποδοτικότης τῆς Σχολῆς!)⁵.

Τί ἔγραψεν ὁ Συμεὼν ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν. Πρὸ τοῦ Ζαβίρα ἤδη «ἀποδίδωσιν αὐτῷ τινες»⁶ τὴν ἀπὸ τοῦ 1603 κυκλοφορηθεῖσαν μετάφρασιν τῶν Αἰσωπειῶν Μύθων⁷, περὶ ἧς εἴπομεν, ὡς καὶ περὶ ἰσοκρατικῶν λόγων μετάφρασιν. Ἱεροσολυμιτικὸς δὲ κῶδιξ (556 ἔτος 1710) περιλαμβάνει τὴν φράσιν «κατὰ τὴν στοιχειώδη μέθοδον τοῦ μαθηματικοῦ Καβάσιλα»⁸, ἐξ ἧς

¹ Θεοφίλου Κορυδαλέως, Τύποι Ἐπιστολῶν 1786, Ἐνετίσιν, σ. 147. Ἡ ἐπιστολὴ ἀναδημοσιεύεται παρὰ Χρ. Τσίτερ, Ἐνθ' ἄνωτ. σσ. 69 - 71.

² Γεδεῶν, Χρονικά τῆς Πτοχ. Σχολῆς, σ. 65.

³ Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς ΕΦΣΚ 19, 1884, σσ. 1 - 13, ἰδίᾳ ἐν σ. 7.

⁴ Turcogræcia, σ. 500.

⁵ «Ὁ Καβάσιλας καὶ ὁ Μαλαξὸς ἐδίδασκον κολλυβογράμματα ἐν τοῖς κελλίοις αὐτῶν». Μ. Παρανίκας, Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς, ΕΦΣΚ 25, 1895, σ. 65.

⁶ Νέα Ἑλλάς, σ. 125.

⁷ Ὁ κερκυραῖος Ἄν. Νούκιος ἐξέδωκε τῷ 1543 ἤδη μετάφρασιν 150 αἰσωπειῶν μύθων μετὰ πίνακος. Πρβλ. Legend, BH de XV et XVI s. I, 1885, σ. 241. Ἀντίγραφον χειρόγραφον τῆς ἐκδόσεως κατεῖχεν ὁ Mart. Crusius, σφύζεται δὲ με ἐνδειξίν Μh 27, πρβλ. Β. Α. Mystakidès, RÉG XI, 1898, σ. 302.

⁸ Ἀθ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, IB, Ε', 1915, σ. 113 - 114.

εικάζεται ότι η περί τὰς θειτικὰς ἐπιστήμας ἀσχολία τοῦ ἡμετέρου Συμεῶνος. Γνωρίζομεν ἄλλως τε καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, ὅτι περὶ τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν ἱατρικὴν ἠσχολεῖτο¹.

Ἀσφαλέστερον γνωρίζομεν ἐπίγραμμα ὅπερ ἐποίησεν ὁ Συμεὼν Καβάσιλας καὶ τὸ ὁποῖον παρεδόθη διὰ πλείονων κωδίκων καὶ ἐδημοσιεύθη ἤδη: «*Συμεῶν τοῦ ἐξ Ἀκαρναν(ίας) εἰς τὸν λίαν του | ἠγαπημένον Γεώργιον τὸν Παγᾶν*» τετραστίχον², περιλαμβανόμενον εἰς πλείονας τοῦ ἐνὸς κώδικας³, τοῦ ὁποῖου ἐν τῷ 101 τῆς Βουλῆς ὑπάρχει ἡ ἐπομένη χρονικὴ καὶ τοπικὴ ἀπόδειξις «*ἐν Ἀθούστη Οὐίνδελικῶν δης ἐπὶ δέκα ἑκατομβαιῶνος ἔτει Χριστοῦ σωτήρος ἡμῶν φραφ*»⁴. Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο χρονίζει τὴν ἄνωθεν αὐτοῦ γραφεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Συμεῶνος πρὸς Μάξιμον τὸν Μαργούνιον «*Εἰ καὶ πσι τῶν πολλῶν τὸ κατ' ἐμέ... θαρρηλιῶνος νομηνρία*», ἡ ὁποία κατὰ ταῦτα εἶναι τοῦ 1591, Ἀπριλίου 1, περὶ ἧς θὰ ἐπανέλθωμεν. Ἐτερον ἐπίγραμμα, ἐπιτάφιον τοῦ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Δαμασκηνοῦ Στουδίτου, ἔγραψεν ὁ Σ. Καβάσιλας⁵.

Εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα προστίθεται ἡ ἀλληλογραφία Συμεῶνος Καβάσιλα καὶ Μαργουνίου. Ποῦ οὗτοι ἐγνωρίσθησαν, εὐλογον: Ἐν Ἰταλίᾳ. Τί δὲ τοὺς

¹ Ἐκ τῆς δημοσιευομένης περαιτέρω πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Μαργουνίου δέκνυται ὅτι ὁ Καβάσιλας ἐξήτει νὰ προμηθευθῇ ἐντυπα Π ο σ ὄ λ ο υ Α ἰ γ ι ν ῆ τ ο υ (ιατροῦ ἀρίστου Βιβλία ἐπτά, ὧν ἀ' ἔκδοσις ἐν Βενετίᾳ 1528 παρ' Ἄλδφ). Καὶ ὁ ἴδιος ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων γράφων ἐπληροφόρησεν ὅτι ἀνεγίνωσκε «*Γαληνοῦ μὲν ἀνατομικά, Ἀριστοτέλους δὲ μαιευρολογικά*» (πρβλ. ἀνωτ. σ. 298).

² Ν. Α. Βέης, ΔΠΕΕ 9, 1926, σ. 88. Ὁ Βέης ἐδημοσίευσεν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τῆς ἐν Λευκασίῳ Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου μετὰ τριῶν σημαντικῶν παραναγνώσεων ἧτοι *Πανᾶν* ἀντὶ *Παγᾶν*, *Παγᾶ* ἀντὶ *Παγᾶ*, καὶ *σκόλοσας* ἀντὶ *συνόλοσας*. Ὅτι ὑπῆρχεν οἰκογένεια *Παγᾶ* ἐν Κρήτῃ πιστοῦται ἐκ τοῦ *Φιλοθέου Παγᾶ*, ὅστις ὡς πρῶην ἐπίσκοπος Κισάμου (1684) ἀπαντᾶται ἐν Ζακύνθῳ. Πρβλ. Α. Χ. Ζώη ν, «Χριστ. Κρήτη» Β', 1912, σ. 508.

³ ΕΒΕ, 1126, Βουλῆς 101, ἡ' αἰ. (Λάμπρος, ΝΕ, 4, 1907, σ. 374), Paris. Suppl. Gr. 621 καὶ 1310 (Ch. Astruc, Ἐνθ' ἀνωτ. σσ. 225-226, ἐν σημειώσει 33 τῆς σ. 226 ἀγνοεῖται ἡ ἔκδοσις τῶν στίχων ὑπὸ τοῦ Βέη).

⁴ Λάμπρος, ΝΕ, 4, 1907, σ. 374.

⁵ Κ. Ν. Σάθας, ΝΦ, σ. 152-3. Τὸ ἐπίγραμμα ἔχει ὡς ἐξῆς:

*Τὸν πάρος εἴκελον ἀθανάτοις γράψαντα τὰδ' ἄνδρα,
φρὸ κόνης Αἰτωλῶν κρῦπεν ἄθλον ἄλις·
Ἐλλήνων μὲν τὴν σοφίαν βαρὺς ὄλεσεν αἰών·
ὃς δὲ φιλέλληνας πάντας ἀπωρφάνισεν.*

Ὁ Δαμασκηνὸς Στουδίτης δὲν ἀπέθανεν ἐνωρίτερον τοῦ 1577. Πρβλ. τὴν περὶ αὐτοῦ μελέτην τοῦ Χρυσοστόμου Η. Τσίτερ, Λόγιοι Ἕλληνες μετὰ τὴν Ἄλωσιν, Δαμασκηνὸς Στουδίτης, Γαβριήλ Σεβήρος, Νικόλαος Κριτίας, ἐν Ἀθήναις 1935, ἰδίᾳ σσ. 8-23. Περὶ τοῦ 1577 ὡς ἔτους τοῦ θανάτου του, ὁ Κρούσιος ἐν Legrand ΒΗ de XVI s. IV, 1906, σ. 165.

ἤνωσε καὶ προεκάλεσε τὴν ἀνταλλαγὴν ἐπιστολῶν; Ἡ κοινὴ τάσις πρὸς μεταφράσιν εἰς ἀπλοελληνικὴν ἀρχαίων κειμένων. Ἡ ἔλλειψις ἐν Ἀνατολῇ, ὑπερμεσοῦντος τοῦ ΙΓ' αἰ., ἀνθρώπων δυναμένων νὰ ἀναγινώσκουν τὰ κείμενα ἔφερον εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπλοποιήσεως αὐτῶν διὰ μεταφράσεως, γνωστὸν δ' εἶναι ὅτι εὐρὺ τοιοῦτο ἔργον ἐπεχείρησεν ὁ Μαργούνιος διαμένων ἐν Ἑνετία.

Ἡ εἰς τὰ κατάλοιπα τοῦ αἰμν. Μυστακίδου εὐρεθεῖσα ἐν προχείρῳ ἀντιγράφῳ ἐπιστολὴ τοῦ Μαργουνίου εἶναι κατὰ τοῦτο σημαντικὴ. Πρῶτον μὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 240 χειρογράφου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου, τὸ ὁποῖον ἤδη, τῷ 1890 εἶχεν ἀπωλεσθῆ¹, δεύτερον δ' ἔχει καθ' ἑαυτὴν φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ἐν αὐτῇ συζητοῦνται δημῳδαὶς γλωσσικοὶ τύποι προτεινόμενοι μὲν ὑπὸ τοῦ Καβάσιλα, ἀποκρούμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Μαργουνίου. Τοὺς τοιοῦτους ἐλεγχομένους δημῳδαὶς τύπους ἀνέγνωσεν ὁ Καβάσιλας ἐν τῇ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκδοθείσῃ ὑπὸ τοῦ Μαργουνίου μεταφράσει τῆς Κλίμακος².

Ἐπιθυμῶν νὰ συμπληρώσω τὰ κατὰ τὸν Καβάσιλαν, παραθέτω ἐν παραρτήματι καὶ τὴν πρὸς τὸν Μ. Μαργούνιον ἐκ πολλῶν κωδίκων γνωστὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ἐκδίδων ἐκ τοῦ 2963 κώδικος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης (ιη' αἰ.), ἡ ὁποία ἀποτελεῖ πιθανώτατα ἀπάντησιν εἰς τὴν προηγουμένην (ὡς τοῦλάχιστον εἰκάζεται ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἀναφορᾶς συστάσεως τοῦ Συμεῶνος πρὸς τὸν Οἶκουμ. πατριάρχην, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ἡ τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολή). Ἐπιτάσσω δὲ σημαντικὰς περὶ τοῦ ἀνδρὸς πληροφορίας εἰλημμένας ἐκ τῆς *Turco-græcia* τοῦ Κρουσίου, ἐν ἐπιμέτρῳ.

Ἐργαφον κατ' Ἰανουάριον 1950

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

¹ Πρβλ. Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, *ΙΒ*, Δ', 1899, σ. 205.

² Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου καθηγουμένου τῶν ἐν τῷ Σινᾶ ὄρει μοναχῶν, Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου... ἐκ τῆς ἐλληνικῆς εἰς κοινὴν φράσιν μεταγλωττισθέντες παρὰ Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου... *In Venezia*... 1590, πρβλ. Κ. Ν. Σάθραν, *ΝΦ*, σ. 216. *Le grand*, *BH de XV et XVI s.* II, 1885, σ. 66-70, No 185.

I

Code.x «Μετοχίου Παναγίου Τάφου» Constantinopolitanus 240 (?)
p. 19, Num. Epist. 64.

Συμεῶνι τῷ ἱεροδιακόνῳ, δσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ
Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὐ πράττειν

Ἀποδέχομαί σου τὸ προσηνές καὶ διορθωτικὸν τοῦ τρόπου, Συμεῶν φίλιτατε, καὶ γὰρ ποῖ μὲν ἄτε δὴ εἰκὸς κοινῶ πατρὶ πειθαρχῶν, ποῖ δὲ φίλῳ
5 καὶ ἀδελφῶ χαριζόμενος, εἶποιμι δ' ἂν ἐγὼ καὶ τῇ τῶν ἀδελφῶν κοινότητι, τοῖς ἐμοὶ κατὰ κοινήν διάλεκτον ἐκτεθεῖσιν ἤδη τοῦ τῆς **Κλίμακος** συγγραφέως λόγοις παρεσημειώσω τὰ δόξαντα· πλὴν ἄλλ' ἐγὼ τῷ τοῦ μακαρίου Παύλου κανόνι χρῆσάμενος, οὐκ οἶδα εἴτε καλῶς, εἴτε καὶ ἄλλως, ὀφειλέται ἐσμὲν λέγοντι καὶ σοφοῖς καὶ ἀσοφοῖς, οὕτω περὶ τὴν φράσιν ὅσον ἐνῆν διε-
10 τέθην, ὡς κοινὸν γενέσθαι τοῖς πᾶσιν. Οὐ γὰρ, οὐ γὰρ [οὕτω] ὦμην δεῖν Κορησοῖ μόνοις, φέρε εἰπεῖν, ἰδίᾳ ὑπουργῆσαι, ἢ Κεοκυραίοις, ἢ Κωνσταντινουπολίταις, ἀλλὰ πᾶσιν ἁπλῶς· ἐκείνως γὰρ ἂν παρεχάραξα τὰ θρηπτήρια καὶ ἄλλος ἀντ' ἄλλου τοῖς πολλοῖς ἔδοξα καὶ οὐκ ἂν παρὰ τοῖς ὁμοπατράσιν αἰτίαν ἀπέφυγον. Διὰ τοῦτο οὖν τὸ μικρὸν τῆς φράσεως μᾶλλον ἢ τὸ ἰδεα-
15 σικόν μοι εἰπιενόηται, ἵνα μᾶλλον ἕκαστός τις ἔχη τι ἐν αὐτῷ τῶν τῇ ἐνεγκαιμένη συνήθων, ἢ εἰς ἅπαντα, οἱ δὲ πλείους οὐδέεν. Καὶ γὰρ καὶ κομψότερον ἔξην τὰ τῆς φράσεως διαιτῆσαι καὶ τῇ καθ' Ἑλληνας φράσει οἰκειότερόν τε καὶ πλησιαίτερον. Ἄλλὰ τούτου πρότερον ἐθέμην τὴν τῶν ἀπλουστέρων ἐντεῦθεν ἂν γενησομένην ὀφέλειαν καὶ παρὰ τοῦτό μοι τὸ ἀνεπιτή-
20 δευτον μεμελέτηται.

Πλὴν ἄλλ' ἴδωμέν τι ἐπ' ἀδείας καὶ ὧν διώρθωκας. Οἷε οὖν **ἔναι** μᾶλλον καὶ μὴ **εἶναι** δεῖν λέγειν. Καὶ πῶς πρὸ τοῦ φίλιου, ἤπερ τοῦτο μᾶλλον τῇ τε καθ' Ἑλληνας φράσει καὶ τῇ κοινήῃ διαλέκτῳ εἶπερ ἐκεῖνο κοινόν. Ἐπειτα οὐ σιγιδεῖν ἔχω τίνας χάριν τὸ **σιμα** διὰ τοῦ ἤτα μᾶλλον ἢ
25 διὰ τοῦ ἰῶτα γραπτέον. Εἰ γὰρ τις ἔκ τινος ἑλληνικῆς λέξεως παραχθῆναι καὶ διεφθάρθαι λέγοι, ὥσπερ καὶ αἱ πλείους τῶν τῆς κοινῆς γλώττης τοῦτο πεπόνθασιν, ἔκ δὲ ἰῶτα ἢ ἤτα γραφομένης τουτὶ γενέσθαι οἰκειότερον ἂν διατείνεται, πρὸς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἀποβλέπων ἔκ γοῦν τοῦ «πλησίον» εἶποι γ' ἂν μᾶλλον ἢ ἔκ τοῦ «σημείου», ἢ τινος ἄλλου διὰ τοῦ ἤτα γραφομένου.
30 Τὸ δὲ **μα** εὐρήσεις πολλαχοῦ **με** καὶ **ἀμη** λέγοντα, μικτῇ φράσει, ὥσπερ εἴρηκα χρώμενον. Τίνος δὲ χάριν αὐθις τὸ «ἐναντιώνονται» εἰς τὸ «ἐναντιώνονται» διορθοῖς τὴν τοῦ **υ** παρένθησιν ἀφαιρῶν, ὅπου γε κἀκεῖνο τῇ

8 Ρο. 1,14 «Ἑλλοῖν τε καὶ βαββάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί».

καθ' Ἑλληνας φράσει ἀρομοδιώτερον, ἐκ γὰρ περισπωμένου οὐκ ἐκ βαρυτό-
 νου γίνεται ῥήματος. τὸ δὲ «τὴν πίστιν **τως**» καὶ «γνώσιν **τως**» καὶ τὰ τοιαῦτα
 λέγειν τὴν πίστιν **τους** καὶ τὴν γνώσιν **τους**, οὐ μοι προσγελά. Οὐ γὰρ ἂν τις 35
 ἑλληνίζων εἶποι ποτὲ τὴν πίστιν **αὐτούς**, ἀλλὰ τὴν πίστιν **αὐτῶν**· μένει γοῦν
 καὶ ἐν τῇ κοινῇ φράσει τὸ πτωτικόν, εἰ καὶ διέφθαρται· τὸ γὰρ «αὐτῶν»
 ἀφαιρέσει τοῦ «αν» καὶ μεταβολῇ τοῦ ν εἰς ς **τῶς** γέγοιτε καὶ φυλάσσοι τὸ
 ω μέγα τῆς γενικῆς τοῦ **τούς** ἔστιν εὐσυντακτικότερον. Διὰ δὲ περισσώτερον
 αἰ οὐχὶ πλέα, ἢ **τοῦ λόγου της** καὶ οὐχὶ τὴν ἑαυτῆς της, ὅπου γε τοῦτο ἐκεί- 40
 νου σαφέστερον καὶ εὐφραδέστερον, καὶ διὰ τὴν **ἡ φωτία ὁπότεν τὴν ρίξουν**,
 καὶ μὴ ὁπότεν ριφθῆ. Εἰ δὲ κατὰ σὲ λέγοιτο οὐ **ρίξουν**, ἀλλὰ μᾶλλον **ρίψουν**
 ἔδει λέγεσθαι καὶ κρεῖττον **ρίψουσι**. Διὰ δὲ **σεβόμεσθην** καὶ τὰ παραπλή-
 σια καὶ οὐχὶ **σεβόμεθα**; ὅπου γε τοῦτο ἐκείνου ἑλληνικώτερον, παρὰ γε τὴν
 τοῦ σ μόνου παρέμπτοις, ἑλληνικόν· τὸ δὲ **σεβόμεσθην** πορρωτέρω που 45
 τῆς καθ' Ἑλληνα λόγον φράσεως ἀπελήλαται. Τίνος χάριν δὲ **τὰ ποδάριά**
τους καὶ οὐχὶ **τὰ πόδια τως**; Ἡ τίς χώρα ἐν τούτοις κατὰ τὴν κοινὴν
 φράσιν ὑποκοριστικῶ;

Δεῖ τοίνυν χαρίζεσθαι τι καὶ τῇ κοινῇ φράσει καὶ τοῖς πᾶσιν εἶναι
 κοινόν, ἡγουν καὶ τὴν κοινὴν ὅσον ἔξεστιν εἰς τὴν κοινὴν ἐκβιάζεσθαι, ὃ δὴ 50
 καὶ κρεῖττον· καί μοι εἰς τοῦ **πιούς**, εἰ οὕτω τύχη, τὰ περὶ τούτου δι' ἐπι-
 μελείας γενήσεται.

Τὰ βιβλία, ἃ με ἀπήτησας οὐθ' εὔρηται πον πᾶν, οὐτ' εἰ καὶ εὐρεθεῖεν,
 εὐάνητα, τοσούτω γὰρ τιμῆς ἠξίωται πλείονος, ὅσῳ γε καὶ εὐμεταχειριστό-
 τερα. Πλήν, τᾶληθὲς εἰπεῖν, οὐκ οἶδ' ὅποι τὰ παρὰ τῆς σῆς ἱερότητος ἐπ- 55
 εσταλμένα μοι γράμματα διαπέπτωκε, καὶ οὐδὲν ἐκείνων πλήν Παύλου τοῦ
 Αἰγυνηίου τῇ ἐμῇ μνήμῃ παραμεμένηκε, καὶ ἔπειτα ἂν εἰ τό γε νῦν ἔχον
 πλοίου τῶν ἐντεῦθεν ἀποπλεόντων εὐπόρησα. Σὺ δὲ ἄλλα μοι καὶ περὶ τῶν
 λοιπῶν γράψαις, καί σοι ἐν ταυτῶ τὸ πᾶν προνοηθήσεται.

Ἔρωσσο, καί τι τῶν μεταξὺ τῶν ποτε συστάσης φιλίας δικαίων, εἰς τὴν 60
 τῶν παρὰ τοῦ παραγιωτάτου ἀπαιτουμένων μοι δικαίων δικαίως ἀπομνη-
 μόνευσον.

Ἐνετίθηεν, ποσειδεῶνος ἐπ' φθίνοντος, κατὰ τὸ ἀφ' ἧν ἔτος τὸ σωτήριον.

II

Codex Bibl. Nat. Athenarum 2963 (XVIII s.)

Epist. Num. 190

κυρίῳ **Μαξιμῷ** εὐ' πράττειν

215α

Εἰ καὶ υἱοὶ τῶν πολλῶν τὸ κατ' ἐμὲ πάντως ἄξιον γέλωτος τῆς πρὸς
 ὑμᾶς λήθης ἔνεκεν, ἀλλ' οὐκ ἐν | τοῖς εὐ' φρονοῦσι καὶ τοῖς περὶ τοὺς λόγους 215β

ἀεὶ ἐντροφῶσιν, οἷος ὑπάρχεις αὐτός, θειότατε Μάξιμε, οὐκ ἂν ὄξαστα δίκαιον
 5 δόξειε· πῶς γάρ, οὐμενον τοῦ τηλικούτου ἀνδρός τοῦ τῶν ἄλλων τῆ ἀρετῆ
 ὑπερφέροντος, νῆ τὴν ἀλήθειαν πώποτε, ἐξ οὗ τὰ καλὰ τῆς πάντων μητρὸς
 σοφίας κατὰ τὸ Πατάβιον ἠρυσάμην, ἐπιλήσομαι; Ἐπὶ πλείστας ὁμολογῶ
 καὶ διὰ παντὸς ὁμολογήσω τὰς χάριτας· ἔνθα δι' ἧς σοι καὶ γε τῶν Ἰταλῶν
 ἔξοχοι, ἵνα καὶ ὁμηρικῶς εἶπω, ἦντε ἔθνεα εἶσι μελισσῶων ἀδινῶων, πέτρης
 10 ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων, βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθειν ἐαρινοῖ-
 σιν, ἐπεσφρεῦοντο τοιοῦτον κἂν τοῖς τῶν μαθημάτων δεινοῖς εἰδότες σε. Καὶ
 ταῦτα μὲν οὕτως, ἐγὼ δὲ πλειστάκις ἐποίησάμην τοὺς λόγους πρὸς πατριάρ-
 χην ἐνταῦθα ἀφικέσθαι σε τοῖς ἀργυροῖς διδάξεσθαι· ἀλλὰ τί εἶπω; διὰ
 14 τινῶν σμικρολόγων τὸ παράπαν καὶ ἀμαθῶν φθόνῳ κατεχομένων οὐχ οἶόν τε
 215α γέγονε τῆς ἀπειλῆς καθ' ἡμῶν. Τοῖς ἀποικοιμένοις | γράφοις καὶ τῷ μέρει,
 καὶ εἴ του αὐτῶν ἐνταυθοῖ δέη θαρρούντως, σοφῶν ἀριστε. Ἐρρωσο.

Θαοργλιῶνος νομηγία.

Συμεῶν τοῦ ἐξ Ἀκαρνανίας

Εἰς τὸν λῖαν ἠγαπημένον Γεώργιον τὸν Παγᾶν¹

20 Θεομὸν ἀριπρεπέους φιλήης, Παγᾶ² συνόλεσσας³
 τοῖος γὰρ Παγᾶς [ἔ]ην φιλήης ἀκρόμων,
 ὥστε μιν ἀθανάτους μετ' ἀμύμονας ἠγαγεν οἴτη·
 φρεῦ, τοῖον φιλήης ἔρνος ἀποικόμενον.

+ φροντίσοις ἂν ἐπιγραφθῆναι τῷ τάφῳ φιλήης τῆς πρὸς ἡμῶς, φίλων ἀριστε.

III

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

1. SCHEURLIN

Turcogræcia (1584) σ. 495 (=Legrand, BH de XV et XVI s. II, 1885
 σ. XXX, σημ. 5).

Quod ad Græcos attinet quibus Patavii familiaris fui, eos inde
 fere omnes abuisse compertum habeo. Inter quos fuit Symeon quidam,
 τῶν ἐν ὁμοίῳ εἰς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, mihi et Joanni Svarzio ves-

9 - 11 *Homer. B*, 87 - 89.

¹ Βέης: Πανᾶν

² Βέης: Πανᾶ

³ Βέης: σκόλεσσας

trati conjunctissimus, qui ante meum ex Italia discessum, Byzantium rediit, vir in aliquibus autoribus ut cumque versatus, sed (quales fere omnes sunt) nomine et patria Græcus, sermone et doctrina non excultus. Quod hinc patet quod in Italiam propter descendum emigrant. Ex illo multa de statu Græciæ cognovimus; sed fere nihil aliud quam nullam in Græcia Græciam, nullas Athenas Athenis esse.

2. SVARZIVS ἢ NIGER Joannes—GERLACH St.
Turcogræcia (1584) σ. 500

Dicebat is mihi (Niger Crusio) (15)76 in æstate: secum fuisse Græcum monachum, doctum et pauperum: cui nomen Συμεῶν ὁ διάκονος, quem venturum fuisse in Germaniam si quis ei victum dedisset. Scire tantum Græcum non aliam linguam. Eum a studiosis aliquibus, interdum ad cibum invitatum esse. Quia autem nemo ipsum in Italia curarit, verisimile esse, redisse Constantinopolim. Ei Græcam Camesarij κατήγησιν perlectam fuisse, quam placere, nisi quod de Processione et imaginibus secus Græci sentiant. Scire ex S. literis vetari sculptilia, ideo non habere sculpta simulacra, sed tantum pictas imagines. Se Byzantium Gerlachio, qualis vir hic Symeon esset, scripsisse, ex eoque bonum virum esse intelxisse. Haec Svarzius Symeon Diaconus (inquit Gerlach.) antea Patavij, D. D. Svarzii contubernalis, nunc Constantinopoli pueros rudimenta Graecae linguae docet. Bonus et modestus est, nec eruditione Graecorum postremus. Nisi tanto intervallo inter nos separati essemus ut plurimum conversatione eius, ad exercendam linguam Graecam gauderem verum ipsi, propter Turcos sanitores, aedes vestrae non patent, nec mihi saepius eum convenire licet. In Epist(ola) 1 Febr. ad me scripta et 23 Mart. 77 allata...